

Taimi Pukki o.s. Paussu

HÄÄSEREMONIAT

Kirjoituksen "lähteinä" ovat olleet Anna ja Johannes Paussu, Helena Koskinen, o.s. Jäske, Anna Haapasaari, o.s. Olkkonen sekä Itä-Kannaksen murren sanakirja.

Täs on sellane tyttö mil on olliet neljät pitkävirsut yhtäikua tuvas, sano Olkkose Masu.

Pitkävirsut, toisin sanoen sulhastarjokas ja hänen puhemiehensä menivättävällisesti illalla myöhään kosimaan, kysymään tytön ja hänen vanhempiansa suostumusta.

Jos asia onnistui, hyväksytty sulhasehdokas antoi sormuksen. Jos ei itsellä ollut, lainattiin sormus toisilta kunnes hankki oman. Morsian antoi huivin, villaisen tai silkkisen. Sulhanen vei huivin äidilleen. Ellei äiti elänyt, huivin sai muu läheinen naissukulainen.

Kuulutus annettiin kirkossa kolme kertaa. Ensimmäisen kuulutuksen jälkeen oli tupakat.

Tupakat oli kuuliaisiin eli kuulutukseen liittyvä kestitys. Sulhanen hankki monta laatua tupakkaa. Tupakaisissa myös tanssittiin ja laulettiin. Lauluissa sulhasta ja morsianta moitittiin ja kehuttiin.

Istu sulho suorallais
älä lynkä länkälläis.
Ei ole mejän penkit viärät,
vuan on sulho sivulta viärä

muisteli Anna Paussu sulhasta moititun. Moittimisesta saattoi olla seurauksena, ettei paria tullutkaan.

Tuokon Massa tupakoilla:
Kieltäkiä minnuu mei kylä nuoret,
jot mie en mänis tuol turvikkual.

No, mie kiellän, tule miul, sanoi Kuopan Martti. Ja Massa meni Martille.

Morsiamen naiskummi tai muu naissukulainen ja morsian kävivät naapureissa talosta taloon susina, sutta ajamassa eli susimassa. He keräsivät morsiusapua, ajoivat lahjaa, tavallisesti villaa, pellavaa, valmiita käsitöitä kuten sukkia ja vaatteita yms. Sukulaisten varallisuudesta riippuen saattoivat saada paljonkin.

Häät pidettiin sekä morsiamen että sulhasen kotona. Häävieraita käytiin kutsumassa talosta taloon. Sulhanen, morsian ja vanhemmat kutsuivat.

Vihkiminen tapahtui kirkossa. Rist'isä ja rist'äiti eli kummit käyttivät parin vihillä ennen häiden alkua. Sulhanen palasi vihkitoimituksen jälkeen kotiinsa ja tuli morsiamen kotiin uudelleen puhemiesten kera.

Hääpidot alkoivat pyhänä iltapäivällä. Kutsuvieraat menivät eri taloihin, sulhasen vieraat sulhasen kotiin ja morsiamen vieraat morsiamen kotiin. Vieraat syötettiin ja juotettiin.

Puhemiehet eli **kosjosmiehet** olivat sulhasen sukulaisia ja hänen seuralaisiaan tupakaisissa ja häissä. Heidän piti olla nokkelapuheisia. He lähtivät sulhasen mukaan morsianta noutamaan. Sulhasen tuttavien meni kuokkavieraina puhemiesten joukkoon. (Myöhemmin, kun varsinaisia puhemiehiä ei enää ollut, kosjosmiehet olivat sulhasen parhaita kavereita.)

Vaskelan ukot tanssivat Koskivaaran pihalla.

Paperit eli **passit** piti olla kosjosmiehillä eli puhemiehillä. Ilman papereita he eivät päässeet morsiamen läksiäishäihin. Sulhasen rist'isän piti käydä raivaamassa tie.

Isäntä oli vastassa. Yritettiin molemmin puolin puhua vitsikkäästi. Isäntä vaati paperit. Jos papereita ei ollut, ei luvattu. Kun paperit eli pullo löytyivät, piti vielä luvata olla siivosti. Lupasivat kyllä, mutta eivät pitäneet lupaustaan. Sisälle päästyään kävelivä pöydillä, tavallisesti joku tanssahtikin sillä.

Läksiäiset. Lopulta istuttiin pitkien pöytien ympärillä. Sulhanen istui pöydän päähän, rist'isä rinnalle, kosjosmiehet kahden puolen suhasta, samoin sukulaiset.

Kosjosmiesten liinat. Vieraiden eteen tuotiin lautaset, joilla oli kolmikulmaisiksi taitetut liinat, kosjosmiesten huivit, myöhemmin nenäliinat. Puhemies kysyi: "Mitä liinoja nämä ovat?" Morsiamen puolelta niiden vastattiin olevan sorsia, jäniksiä tai muita eläimiä, mitkä oli ammuttava.

Sulhasen puolelta valitettiin, ettei ollut pyssyjä. Morsiamen puolelta valistettiin niiden kuolevan rahalla. Jos ei ollut kolikoita, tappoi paperirahakin. Kuka tappoi milläkin. Emännät keräsivät rahat. Morsian sai ne. Puhemiehet saivat liinat ja sitoivat ne kaulaansa tai käsivarteensa. Sen jälkeen tarjottiin kahvit.

Kosjosmiehet tunnettiin liinoista ja heitä pidettiin muita paremmin. Eräs saiti mies ei kosjosmiehenä ollessaan laittanut rahaa liinan alle. Hänen omissa häissään ystävät päättivät tehdä samalla tavalla. Vain yksi laittoi rahan. Lautaset kerättiin. Rahalautanen oli päällimmäisenä. Kahvikuppi tuotiin vain rahan laittaneelle. Toiset jätettiin ilman.

Kahvituksen jälkeen alkoi tanssi. **Puhemiesten polkka** oli ensin. Se tanssittiin poikapareissa. Polkan jälkeen tulivat muutkin häävieraat tanssimaan. Tanssin aikana hierottiin tappelua. Toisinaan syntyikin käsi- tai halkorysy. Toinen kylä tahtoi olla toista parempi. Jonkin ajan kuluttua hääväki syötettiin.

Nuoteet eli morsiamen saattajat, jotka lähtivät mukaan morsiamen kotitalolta sulhasen kotiin, valmistautuivat lähtemään ruokailun jälkeen. Morsian lähti sulhasen kanssa. Rist'äiti tuli samaan kyytiin. Morsiamen äiti ja isä eivät lähteneet. Muut seurasivat. Kosjosmiehet ehtivät tavallisesti ensimmäisinä perille.

Lahjat morsian otti mukaan. Ne kulkivat morsiamen rist'isän matkassa. Sulhasen sukulaiset saivat ne.

Sulhasen kotona nuoteille tarjottiin ensin kahvi. Sen jälkeen morsian ja sulhanen johdattivat vieraat tanssipaikalle. Tanssin lomassa vieraat syötettiin. Nuoteille tarjottiin ensimmäisenä. Ruokana oli yleensä rokka, kakkarat, piirakat, paisti ja marjakiisseli. Tanssi jatkui.

Morsiamen tanssittaminen tapahtui aina tuvassa. Kuka tahtoi, sai tanssittaa morsianta ja antaa samalla hänelle käteen saippuarahen. Kuka ei osannut tanssia saattoi taluttaa morsianta soiton tahdissa. Rahaa saattoi tulla runsaastikin.

Lahjat eli **lahjukset**, jotka morsian toi, sulhasen veli jakoi ennen kertasajua. Näihin kuuluivat hame anopille, paitoja, esiliinoja, kintaita, sukkia, kaulaliinoja ja sen sellaisia muille sulhasen sukulaisille.

Kertasaju juotiin lahjuksien jakamisen jälkeen. Sulhanen ja morsian asettuivat istumaan vierekkäin pöydän päähän. Morsiamen vasemmalla puolella oli naiskummi ja sulhasen oikealla puolella mieskummi, sulhasen puhemies. Eteen tuotiin kaksi lautasta, kertaseulat, erikseen sulhaselle ja morsiamelle. Niiden päällä oli liinat.

Hääväki kutsuttiin sajulle ja halukkaat saivat laittaa rahaa lautasilille. Rist'vanhemmat pistivät rahat aina liinan alle. Muitakin lahjoja kuin rahaa voi antaa. Eräissä häissä morsiamen setä talutti talvisaikaan lehmän tupaan. Tavallisesti tällaiset lahjat vain ilmoitettiin. Joka antoi lampaan määki lampaan tavoin, joka lehmän ammui kuin lehmä. Juon lehmän kertaa.

Lopuksi rahat laskettiin. Määrä pidettiin salassa.

Kertasaju oli myös vihje nuoteiden lähdölle. Nuoteet lähtivät tavallisesti yhtäikaa. Kuka jäi myöhemmäksi, häntä nimitettiin **kertapässiksi**.

Lähtiessään nuoteet lauloivat. Sulhasen suku jatkoi vielä häitä. Nuoteiden lähdettyä morsian laittoi sängyt appivanhemmilleen kotoaan tuomilla lakanoilla.

Morsian oli morsian eli **nuorikko** ensimmäisen lapsen syntymään saakka.

Noin kaksi kuukautta vihkimisen jälkeen vastavihitty vaimo teki 13 viikkoa kestävä vierailun vanhempiensa kotiin, oli oljassa.

Professori Väinö Salmisen mukaan häissä koko juhlatilaisuuden ajan kaiuttivat **kuokkavieraat** lauluja eteisessä. Lauluissaan he joko ylistivät tai moittivat morsianta ja sulhasta, antoivat neuvoja ja lausuivat jäähyväissanoja morsiamelle.

He ottivat toistensa kädestä kiinni ja tekivät piirin. Joku lauloi ensin sanat yksin ja sen jälkeen koko piiri toisti ne. Morsiamelle annettu hyvä neuvo Älä aloita ensimmäistä riitaa.